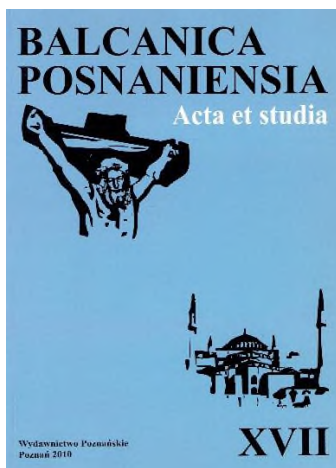

Bilovus Anna, rec. książki: Володимир Чорній, *Історія Болгарії*, Львів 2007, ss. 404, „Balcanica Posnaniensia. Acta et Studia” 2010, t. 17, s. 277–278.

<https://doi.org/10.14746/bp.2010.17.24>

<https://pressto.amu.edu.pl/index.php/bp/article/view/54940>

Instytucją przechowującą materiały źródłowe jest Biblioteka Collegium Historicum Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

<http://bch.amu.edu.pl>

Zadanie zostało zrealizowane w ramach konkursu „Społeczna odpowiedzialność nauki II – Wsparcie dla bibliotek naukowych”. Projekt zatytułowany „Digitalizacja archiwalnych wydań czasopism naukowych zgromadzonych przez Bibliotekę Coll. Historicum UAM”. Projekt dofinansowany ze środków budżetu państwa, przyznanych przez Ministra Nauki w ramach Programu Społeczna odpowiedzialność nauki II. Wsparcie dla bibliotek naukowych (umowa nr BIBL/SP/0092/2024/02 z dnia 05.12.2024). Całkowita wartość projektu: 247 236,00 zł. Kwota dofinansowania: 220 836,00 zł.

The institution storing the source materials is the Library of the Collegium Historicum of the Adam Mickiewicz University in Poznań.

bch.amu.edu.pl

The task was carried out within the framework of the competition “Social Responsibility of Science II – Support for Scientific Libraries”. The project entitled “Digitization of archival editions of scientific journals collected by the Library of the Coll. Historicum of Adam Mickiewicz University”. The project was co-financed from state budget funds granted by the Minister of Science within the framework of the Programme Social Responsibility of Science II. Support for Scientific Libraries (agreement no. BIBL/SP/0092/2024/02 of 05.12.2024). Total value of the project: PLN 247,236.00. Amount of co-financing: PLN 220,836.00.

UNIwersYTET
IM. ADAMA MICKIEWICZA
W POZNANIU

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Społeczna
Odpowiedzialność
Nauki II

dużym stopniu nacechowane emocjami, co utrudnia czytelnikowi ich odbiór. Dodatkowo duża liczba wspomnień wprowadza pewien chaos narracyjny. Z jednej strony pozwala to spojrzeć na jedno wydarzenie z kilku perspektyw i samemu dokonać jego oceny. Z drugiej fragmenty wspomnienia, mimo że uporządkowane chronologicznie, przedstawiają to samo wydarzenie widziane z kilku obozów, co momentami sprawia, że czytelnik czuje się zagubiony. Spowodowane jest to głównie faktem, że nie zawsze wiadomo, w jakich warunkach obozowych dana relacja powstała.

Lekturę tej książki należy rozpocząć od przeczytania komentarza historycznego profesora Dubickiego. Dzięki odwróceniu kolejności czytania czytelnik zapozna się z tłem politycznym i warunkami panującymi w obozach internowania. W ten sposób będzie przygotowany do dalszej lektury i pełniejszego zrozumienia zawartego w książce materiału archiwalnego.

Autorzy albumu zamieścili w pracy fragmenty wspomnień, niejednokrotnie nacechowane emocjami, które poruszają bardzo ważne kwestie w życiu uchodźców. Duża część tych relacji nie wymaga komentarza. Są jednak kwestie, które autorzy powinni wyjaśnić. Należy do nich m.in. niedopuszczenie do ucieczki z Rumunii ministra Józefa Becka. Tę sprawę jedynie przybliżają fragmenty wspomnień ppłk. Tadeusza Zakrzewskiego i Wojciecha Krzyżanowskiego (od września 1939 r. był on pracownikiem ambasady w Bukareszcie). Brakuje w tym miejscu komentarza historycznego. Album jest kierowany do szerokiego grona odbiorców i czytelnik nieznający ówczesnych realiów politycznych tego okresu, w tym zwłaszcza stosunków polsko-rumuńskich, może źle zinterpretować tę i podobne sytuacje.

Album *Rumuński azyl* w sposób interesujący przedstawia bardzo ważne zagadnienie, mało znane w historii Polski mimo licznych opracowań, jakim są losy Polaków na uchodźstwie w Rumunii. Ukazuje wzajemne relacje tak między samymi uchodźcami, jak i między Polakami a Rumunami. Autorzy wspomnień pochodzą z różnych środowisk i czasami z przeciwnych sobie ugrupowań politycznych. Album ma dużą wartość źródłową, głównie ze względu na archiwalny charakter zamieszczonych w nim relacji oraz zdjęć. Brak obszernego komentarza obniża jednak jego wartość naukową.

Anna Skowronek

Володимир Чорний, *Історія Болгарії*, Львів 2007, ss. 404.

Historia Bulgarii napisana przez lwowskiego historyka Wołodymyra Czornija w sposób przystępny i zwięzły daje pogląd na wielowiekową historię narodu bułgarskiego, opierając się przy tym na badaniach bułgarskich historyków, etnografów, kulturologów, filologów i politologów. Charakterystyczną cechą dzieła jest ścisłość i lakoniczność opisu jednoznacznie ocenianych przez autora wydarzeń historycznych. Poglądy Czornija na poruszaną przez niego problematykę stanowią syntezę osiągnięć poprzednich badaczy i współczesności. Nie są przy tym ślepo zideologizowane, jak miało to miejsce w czasach bułgarskiej i radzieckiej historiografii doby socjalizmu.

Odwołując się do współczesności, Wołodymyr Czornij podejmuje próbę oceny takich faktów historycznych, jak: ruch ludowy na czele z Iwają, bogomilstwo, zjednoczenie Księstwa Bułgarii z Rumelią Wschodnią, działalność rządu Stefana Stambolowa, wpływ partii centrowych i liberalnych na życie polityczne kraju, wojna z Serbią i Grecją o podział spornych terytoriów. Wyraża też swoją opinię na temat wprowadzenia „demokracji wiejskiej”, ilości ustanowienia komunistycznego porządku i sytuacji politycznej po jego upadku.

Warto zwrócić uwagę na udaną interpretację niektórych szczególnie istotnych problemów bułgarskiej historii. Przede wszystkim, bardzo wyważony jest wniosek, iż pośród czynników, które przeważały podczas kształtowania się bułgarskiej tożsamości narodowej najważniejszymi były warunki sprzyjające rozwojowi rolnictwa wśród Słowian, a uniemożliwiające bułgarskim plemionom prowadzenia koczowniczego trybu życia. Dlatego też właśnie na bazie słowiańskości odbywał się proces nabywania przez plemiona bułgarskie tożsamości narodowej. Czynnikiem o decydującym znaczeniu dla zjednoczenia Bułgarów i Słowian stały się wspólna wiara i pismo. Aby uargumentować swoje rozważania, autor wykorzystał bogate materiały archeologiczne i etnograficzne. W książce jaskrawo opisano walkę Bułgarów przeciwko politycznemu i ekonomicznemu uciskowi ze strony Turcji, jak i przeciw próbom zniewolenia duchowego ze strony zhellenizowanych najwyższych władz Cerkwi. Niezwykle trafna jest refleksja autora odnośnie do terminu „odrodzenie bułgarskie”. Proponuje on nazwać ten proces formowaniem, stanowieniem wspólnoty narodowej, gdyż odrodzić się może jedynie to, co już wcześniej istniało.

Rzucając światło na pierwsze lata istnienia Księstwa Bułgarii, autor podkreśla, że wśród młodej elity bułgarskiej walka toczyła się nie między rusofilami a rusofobami, lecz między tymi, którym odpowiadały półfeudalne porządki rosyjskie, a tymi, którzy pragnęli, by Bułgaria podążała europejską ścieżką rozwoju. I choć bardzo słusznie ocenił Czornij przyczyny niepowodzeń reform A. Stambolijskiego i upadku jego reżimu, to jednak nie wziął pod uwagę sprzeciwów ze strony szeregów BLZCh (Bułgarski Ludowy Związek Chłopski) oraz zamożnych elit wiejskich wobec przeprowadzenia radykalnej reformy ziemskiej, wprowadzenia podatku progresywnego itp.

W książce zawarte są również rozważania na temat charakteru kształtowania się reżimu totalitarnego w państwie, ze szczególnym uwzględnieniem czynnika zewnętrznego. Opisane są też starania elit rządzących na czele z T. Żiwkowem, by dowieść niezwykle oddania Bułgarii wobec Związku Radzieckiego, skrupulatności we wprowadzaniu w życie „radzieckiego doświadczenia”. Określiwszy negatywne następstwa wdrażania „radzieckiego modelu socjalizmu” w Bułgarii, autor nie wyjaśnił niestety w sposób konkretny przyczyn tak słabego, w porównaniu z innymi państwami Układu Warszawskiego, oporu wobec reżimu.

Całkowicie natomiast należy się zgodzić z wnioskami Czornija na temat przyczyn krachu systemu totalitarnego w Bułgarii. Zauważa on, że potrzeba zmian we władzach państwowych uwarunkowana była nie tyle rewolucyjnymi naciskami z dołu, ile uświadomieniem sobie przez część elit rządzących niepowodzenia społeczno-gospodarczego programu BPK (Bułgarskiej Partii Komunistycznej), nieudolności jej polityki wewnętrznej, a przede wszystkim – ogólnego kryzysu systemu socjalistycznego w krajach Europy Środkowej i Południowo-Wschodniej.

Cenny dla czytelnika może być opis złożonej drogi Bułgarii do demokracji parlamentarnej i gospodarki wolnorynkowej, a przede wszystkim analiza rozkładu sił politycznych, wyników wyborów oraz przyczyn niepowodzeń lidera Związku Sił Demokratycznych F. Dymitrowa oraz gabinetu lidera socjalistów Żana Widenowa. Oczywiście, niektóre zjawiska należałoby wyjaśnić nieco bardziej szczegółowo, np. przyczyny rozpadu ZSD, jego rolę w opracowaniu i przyjęciu przez parlament Konstytucji 12 lipca 1991 r. Skupienie się na detalach procesu ewolucji BPS od komunistycznej do typowo europejskiego wzorca socjal-demokratycznej partii uczyniłoby bardziej zrozumiałym kompromis między socjalistami i zwolennikami Symeona Sakskoburggotskiego po czerwcowych wyborach 2005 r. To właśnie bowiem ten kompromis otworzył przed Bułgarią drzwi do Unii Europejskiej, co ma decydujące znaczenie dla jej dalszych losów.